

BALIKESİR BALKAN MUHACİRİ AĞIZLARI VE KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ*

 Elmasay AYDEMİR GÖKÇE** Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ***

ÖZET

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki toprak kayıpları Balkan Türklüğünün büyük oranda Anadolu'ya göçüne neden olmuştur. Bu göçün en yoğun yaşandığı dönem 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonraki dönemdir. Bu göçlerle Anadolu'ya gelerek o günkü adıyla Karesi sancağında iskân edilen nüfus, bugün Balıkesir ili içerisindeki Balkan muhaciri / göçmeni nüfusu oluşturmaktadır. Bu çalışmada; Balıkesir yerli ağızlarından farklı özellikler taşıyan Balkan muhaciri ağızlarının özellikleri, yerleşik buldukları kırsal mahallelerden derlenen malzemenin incelenmesiyle ortaya konulmuştur. Muhacir ağızlarının komşu ağızları olarak görebileceğimiz Balıkesir yerli ağızlarıyla örtüşen özellikleri tespit edildiği gibi, komşu ağızlardan ayrılan Doğu Rumeli ağızlarına özgü özellikler de tespit edilmiş ve kaydedilmiştir. Sonuç bölümünde ise ortaya çıkan bu özelliklerin muhacir ağızlarına özgü farklı ağız tabakalarına ait olabileceği tezi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Balkan muhaciri ağızları, Balıkesir ili ağızları, Balkan göçmenleri, Rumeli ağızları, yerli ağızlar

The Dialects of Balkan Immigrants in Balıkesir and The Characteristic Features

ABSTRACT

XIX. led to a large migration of Balkan Turks to Anatolia. The Ottoman Empire's territorial losses in the Balkans in the 19th century have been caused migration of most of the Balkan Turks to Anatolia. The period in which this migration was the most intense the period after the 1877-1878 Ottoman-Russian War. The population that came to Anatolia with these migrations and settled in Karesi Sanjak, as it was called at that time, constitutes the Balkan Immigrant population in Balıkesir province today. In this study, The Dialects of Balkan Immigrants' features which have different characteristics from Balıkesir native dialects have been presented by analysed the materials compiled from the rural settlement where they are settled. While the overlapping features of the Muhacir dialects with the Balıkesir local dialects as their neighbouring dialects, the features specific to the Eastern Rumelian dialects, which differ from the neighbouring dialects, were also determined and recorded. In the conclusion section, it is emphasized the thesis that these finding may belong to different dialect layers specific to Muhacir dialects.

Key Words: dialects of Balkan immigrants, dialects of Balıkesir, Balkan migrations, dialects of Rumeli, local dialects

---

* Bu makale, birinci yazarın 2024 yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladığı *Balıkesir İli Balkan Muhacir Ağızları* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Bilim Uzmanı, Balıkesir / TÜRKİYE, elmasay.aydmr@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Balıkesir / TÜRKİYE, zeynepsimsekumac@balikesir.edu.tr

Araştırma Makalesi / Research Article

Atf / Cite as: Aydemir Gökçe, E. & Şimşek Umaç, Z. (2025). Balıkesir Balkan muhaciri ağızları ve karakteristik özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(49), 457-475. <https://dx.doi.org/10.21550/sosbilder.1620302>

Gönderim Tarihi / Sending Date: 15 Ocak / January 2025

Kabul Tarihi / Acceptance Date: 5 Mart / March 2025

Giriş

Ağız çalışmalarının bugün geldiği noktada Türkiye Türkçesi ağızlarına ait önemli miktarda malzeme toplanmış, Türkiye Türkçesi ağızları üzerine pek çok monografik çalışma yayımlanmış, Anadolu ağızlarının sınıflandırılması yapılmış, Türkiye Türkçesi ağız atlasının hazırlanması işine girilmiş ve bu zorlu çalışmada da önemli yol alınmış durumdadır. Gerek üniversitelerde hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinde gerekse diğer monografi çalışmalarında önceliğin Oğuz yerli ağızlarının tespitinin aldığı görülmektedir. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yerli, Yörük, Türkmen gibi adlarla anılmaya başlamış Oğuz nüfus Türkiye Türkçesi konuşurlarının çoğunluğunu oluşturmakta ama tamamını oluşturmamaktadır. Osmanlı'nın XIV. yüzyıldan itibaren yeni fethettiği topraklara yerleştirilen Oğuz unsurlar bu coğrafyada Rumeli ağızları olarak da anılan Balkan Türk ağızlarının oluşmasını sağlamıştır. XVIII. yüzyıldan sonra ise Osmanlı'nın toprak kayıpları yaşaması bu göçlerin istikametini değiştirmiş, elden çıkan topraklardan ayrılmak zorunda kalan Türk ve Osmanlı tebaası nüfus Anadolu'da çeşitli yerlerde iskân edilmiş ve bugün muhacir veya göçmen ağızları olarak anılan ağızların konuşurları durumuna gelmişlerdir.

Anadolu'da bugün yaşamakta olan Muhacir nüfus ve ağızları hem Balkanlarda geçmişte geniş bir hâkimiyet alanı bulmuş Türklüğün mirası hem de günümüzde Balkanlarda yaşamakta olan Türk nüfusun ve ağızlarının uzantısı durumundadır. Bu sebeple muhacir ağızları dendiğinde Balkan veya Rumeli Türk ağızları akla gelmektedir. Türkoloji dünyasında Balkan ağızlarına yönelik çalışmalar yeni değildir. Bu çalışmalardan; Hazai'nin "Rodop Türk Ağızları" adını taşıyan, 1957 yılında sunduğu bildiri, Balıkesir'deki Balkan muhacirlerinin ata topraklarındaki mevcut ağızlar üzerine yapılmış bir çalışma olduğundan burada önemle kaydedilmiştir (2024). Balkan Türk ağızlarıyla ilgili daha geniş bir görüş açısı sağlaması bakımında tasnif denemelerini de kaydetmek gerekir. Balkan Türk ağızlarıyla ilgili çalışmalar söz konusu olduğunda önemli başvuru kaynaklarından biri Németh'in çalışmasıdır. Doğu ve Batı Rumeli Türk ağızlarının tasnifinde temel hareket noktası kabul edilen bu çalışma, Batı Rumeli Türk ağızlarının özelliklerini sıralarken Doğu Rumeli Türk ağızlarının en önemli temsilcisi olarak İstanbul ağzını işaret eder (1983). Mollova'nın "Balkanlardaki Türk Ağızlarının Tasnifi" adlı çalışması da başka bir tasnif denemesidir (1996). Olcay'ın "Doğu Trakya Yerli Ağzı" adlı çalışması (1995) ve Günşen'in "Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler" adlı çalışması (2008) da Balkan ağızlarının özelliklerinin ortaya konmasına hizmet etmiş çalışmalardır.

Çalışmamızın hareket noktası olan Balkan muhacirlerinin ağızları üzerine yapılan çalışmalar ise çok eskiye gitmemektedir.

Karagöz'ün "Bafra Göçmen Türk Ağızları Üzerine" adlı çalışması Samsun göçmen Türk ağızları üzerine yapılan bir projenin çıktılarını içermektedir (2012).

"Bursa Göçmen Ağızları Üzerine" adlı bildiride de özellikle Bulgaristan göçmenlerine ait fonetik özellikler üzerinde durulmuştur. Bu bildiri, "Bursa Balkan Göçmenlerinin Ağzının Derlenip İncelenmesi" adlı projenin verilerinden yola çıkılarak hazırlanmıştır (Şahin vd., 2014). Bu projeler ve onların bilimsel yayınlara dönüşmüş çıktıları, muhacir ağızları üzerine yapılabilecek kapsamlı çalışmalar için önemli örneklerdir.

Bunun yanında göçmen ağızları yüksek lisans ve doktora seviyesinde tezlerle de incelenmiştir. Samsun tarafından hazırlanan "Kocaeli Balkan Muhacir Ağızları" adlı yüksek lisans tezi (2018), İlbaş tarafından hazırlanan "Eskişehir İli Balkan Muhacir Ağızları" adlı yüksek lisans tezi (2015) ve Akyol'un "Manisa Balkan Göçmenlerinin Ağız Özellikleri" adlı doktora tezi (2020) bu alana eğilmiş olan lisansüstü çalışmalardır.

Amaç

Türkiye Türkçesi ağızları çalışmalarının yüz güldürücü bir noktaya geldiği günümüzde, göçmen ağızlarının da incelenmesi, dokümantasyonunun yapılması bu çalışmaların bir bütünlük göstermesi bakımından önemlidir. Türkçenin karmaşık dil ilişkileri içerisinde nasıl yaşadığının, ne gibi değişimlerle varlığını sürdürdüğünün, zenginleştiğinin ve güçlendiğinin delili olabilecek bu çalışmalar da günümüzde ağız çalışmaları arasında yerini almaktadır.

Balkan coğrafyasında yaşamış Türk ağızları; farklı etnik yapılar tarafından kullanılma, farklı tarihî sosyal süreçlerden geçmeleri, Slav dilleriyle farklı yoğunlukta ilişkiye girmeleri bakımından Anadolu ağızlarından farklı bir gelişme seyri göstermişlerdir (Günşen, 2012: 113). Bu değişim ve gelişimin izlerinin muhacir ağızlarında da takip edilebilmesi mümkün görünmektedir. Bütün ağızların içinde bulunduğu hızlı modernleşme süreçleri muhacir ağızları için de geçerlidir. Bu yüzden Balkan Türk ağızlarına özgü, ayırt edici ve dilin farklı şartlara bağlı gelişimini açıklayabilecek pek çok şeklin muhacir ağızlarında tespitinde aceleci davranmak faydalı olacaktır.

Bu hususlar dikkate alınarak hazırlanan “Balıkesir ili Balkan Muhacir Ağızları” adlı yüksek lisans tezinde, bu ağızların kayıt altına alınıp incelenmesi; söz konusu tezden yararlanılarak oluşturulan bu çalışmada ise, Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında yaygın olarak görülen, pek çoğu standart Türkçeden ayrılan, bu ağızları karakterize eden ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözcük bilgisi özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem

“Balıkesir ili Balkan Muhacir Ağızları” adlı yüksek lisans tezinden yararlanılan bu çalışmada, Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarının öne çıkan özellikleri sıralanırken Balıkesir yerli ağızlarıyla da karşılaştırması yapılarak ayırt edici özellikler belirlenmiştir. Daha çok Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında sıklığı dikkat çeken, bu ağızları karakterize eden ses ve şekil bilgisi özellikleri üzerinde durulmuştur.

Muhacir ağızlarına yönelik çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların çok katmanlı olması beklenebilir. Birinci tabaka olarak Anadolu’dan göç edip yerleştikleri zamanki etnik yapılarına bağlı ağız özelliği mevcut ağızların temelini oluşturacaktır. Bir arada oldukları diğer Türk ağızları ve Balkan coğrafyasında yer alan diğer dillerle ilişkilerin bu ağızlara farklı özellikler kazandırması ikinci tabakayı oluşturabilir. Üçüncü tabakayı da tekrar Anadolu’ya geldikten sonra buradaki yerli ağızlarla etkileşim içinde bulunmaları oluşturabilir. Bunun yanında modern çağın bütün ağızlar için getirdiği değişimlere tâbi olarak ölçünlü dile dönük bir eğilim gösterebilirler. Muhacir ağızlarında bulunması öngörülen tabakalaşma tespit edilen özellikler ve örnekler vasıtasıyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Söz konusu yüksek lisans tezinde incelenen yerleşim yerlerinin çoğunun “93 Muhaciri” olarak anılan 1877-1878 muhaciri olduğu görülmektedir. Bu ahalî 100 yılı aşkın bir süredir bu coğrafyada yaşamaktadır. Yerli halkla etkileşimlerinde herhangi kültürel, dinî farklılık oluşmadığından kolay şekilde etkileşim sağlanmıştır. Bu ağızların komşu ağızlarla ortak olan özelliklerinin ve farklılığını koruyan özelliklerinin tespiti çalışmanın temel amacını oluşturduğundan bazı özellikler işlenirken Balıkesir yerli ağızlarındaki duruma da değinilmiş, yerine göre Balıkesir ağızlarının içinde bulunduğu Anadolu sahası Batı Grubu Ağızlarının I. Alt Grubu’na da atıflar yapılmıştır. Çalışma, bu yönüyle eş zamanlı bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Bugün Balıkesir’in pek çok ilçe merkezinde muhacirlerin iskânı sürecinde oluşturulmuş mahalleler bulunmaktadır. Ancak bu mahallelerde yaşayan muhacirlerin yerli halkla karışmış olmasından dolayı derlemeler daha çok “muhacir köyleri” olarak tanınan kırsal mahallelerden

yapılmıştır. Balıkesir Balkan muhaciri ağızları çalışılırken sadece tek dilli Türk muhacirler çalışmaya konu edilmiştir. Bunun yanında bugünkü nesilleri büyük oranda sadece Türkçe bilen, ancak iki dilliliği de kısmen de olsa sürdüren, etnik kökeni Pomak, Arnavut, Çerkez, Gürcü olan muhacir köyleri çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Németh, en önemli temsilcisi İstanbul ağızları olan Doğu Rumeli Türk ağızlarının Batı Rumeli Türk ağızlarından ayrılan karakteristik özelliklerinin bulunduğunu, bu özelliklerin Doğu Rumeli sahasında görülmediğini Bulgaristan seyahatlerine dayanarak ifade etmiştir (1983: 130). Telaffuz edilen yerlerin neredeyse tamamı Doğu Rumeli sahasında kaldığından Doğu Rumeli Türk ağızları üzerine yapılan saha çalışmalarından referanslar alınmıştır.

1 ilâ 11 numaralı özelliklere ait örneklerde, örneklerin alındığı ilgili sayfaya atıf yapılmış, sözcüğün geçtiği sayfa ve satır numarası verilmemiştir. Şimdiki zaman eki, *ver-* yardımcı fiilinin kullanımı ve *mari* edatının kullanımı ile ilgili olarak ise cümlelerin tamamı verildiğinden bu özellikler örneklendirilirken Aydemir Gökçe'nin çalışmasına ait metinlerin numaraları verilmiştir. Örnekler Aydemir Gökçe'nin çalışmasının "Metinler" kısmından alınmıştır (2024: 124-254).

Balıkesir Balkan Muhacirleri

Osmanlı'nın 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbini kaybetmesiyle kaynaklara göre 1.253.500 kişi Anadolu'ya göç etmiştir. Bu yenilginin ardından gelen I. ve II. Balkan Harpleri de yine aynı şekilde toprak kayıplarıyla ve burada yaşayan Müslüman nüfusun Anadolu'ya göçüyle sonuçlanmıştır (Ağanoğlu, 2017: 33-44).

Genç Türkiye Cumhuriyeti de dönem dönem Bulgaristan'dan gelen soydaşlarımızın göçüyle karşılaşmıştır. Özellikle 1923-1951, 1968-1978 ve 1985-1991 yılları arasında Balkanlar'dan Anadolu coğrafyasına göçler devam etmiştir (Ağanoğlu, 2017: 310).

Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında başlayan göç dalgasında Hüdavendigâr iline bağlı olan Karesi sancağı muhacir iskânının önemli merkezlerinden olmuştur. Muhacir sevkiyatına uygun Bandırma, Edremit, Erdek gibi limanlara sahip olan, iskâna elverişli bereketli topraklara sahip Karesi sancağı önemli bir muhacir yerleşim alanı olmuştur (Koç, 2014: 4).

Başlarda düzenli bir iskân hareketi yürütülmeye çalışılmış, muhacirlerin uyum süreçlerinde yevmiyeleri tahsis edilmiş, ev, arazi tahsis edilmiştir ancak ilerleyen zamanda göçlerin artmasıyla iskân süreci düzenli hâlini yitirmiş, çeşitli karışıklıklar ve şikâyetler yaşanmıştır. Buna rağmen önemli bir nüfus Karesi sancağında iskân edilmiştir (Koç, 2014: 99-116).

Günümüzde Balıkesir'de Manav, Yörük, Türkmen veya Çepni olarak tanımlanan nüfusun yanında muhacir/göçmen olarak tanımlanan bir nüfus da bulunmaktadır. Balıkesir ilinde yerleşik bulunan muhacirlerin büyük bölümü 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonrasında Anadolu'ya gelmişlerdir. Yerleştirilme süreçleri çok uzun zaman almadığı düşünülürse buldukları yerlerde yerleşimleri gerçekleştireli yüz yılı aşkın bir zaman olmuştur. Göçü yaşamış olan neslin hatta onların evlatlarının da hayatta olmaması göç edilen yerlere ve muhacerete dair anıların unutulmasına yol açmıştır. Bu yüzden gelinen yerlerle ilgili her kaynak şahıstan bilgi alınamamış, ancak sözlü kaynaklar yoluyla bilgi sahibi olan şahıslardan bazı yer adları tespit edilebilmiştir. Muhacirlerin verdikleri bilgilere göre bu yer adları; Ahyol, Aydos, Burgaz, Deliorman, Gümölcine, Hamidiye, Hasköy, Kırcaali, Nasır, Razgrad, Şumnu, Tırnova, Varna ve Vidin'dir.

Bugün Balıkesir'de "muhacir köyü" olarak nitelenen, tespit edebildiğimiz kırsal mahalleler şunlardır: Altıeylül ilçesine bağlı Dereçiftlik, Dişbudak, Ertuğrul, Küçükboştancı, Selimiye mahalleleri; Balya ilçesine bağlı Gökmusa, Yarışalanı mahalleleri; Bandırma ilçesine

bağlı Hıdırköy, Kirazlı, Ömerli mahalleleri; Bigadiç ilçesine bağlı Başçeşme, Hamidiye, Küçükyeni, Mecidiye mahalleleri; Dursunbey ilçesine bağlı Alaçam (Refahiye), Osmaniye, Reşadiye mahalleleri; Gönen'e bağlı Alacaoluk, Asmalidere, Beyoluk, Bostancı, Fındıklı, Gündoğan, Ilıcak, Kalburcu, Şaroluk, Yeniakçapınar mahalleleri; Havran'a bağlı Küçükdere mahallesi; Karesi ilçesine bağlı Beyköy, Büyükpınar, Çanacık, Davutlar, Fethiye, Karacaören, Karakol, Ovacık, Kurtdere, Yaylabayır, Yeroluk, Yeşilova mahalleleri; Kepsut'a bağlı İhsaniye, Karaçaltı, Keçidere, Kepekler, Mahmudiye, Mestanlar, Osmaniye, Recep, Servet; Manyas'a bağlı Akçaova, Erecek mahalleleri; Savaştepe'ye bağlı Karaçam, Soğucak mahalleleri; Susurluk'a bağlı Asmalidere, Buzağlık, Eminpınarı, Göbel, Gürece, Kurucaoluk, Reşadiye, Yağcıköy, Yaylaçayır, Ekinlik mahalleleri.

Balıkesir'deki Balkan Muhaciri Ağızlarının Ayırt Edici Özellikleri

1. İlk Hecede Görülen Vurguya Bağlı Ünlü Uzunlukları

Balıkesir Balkan muhacir ağızlarında bazı sözcüklerin ilk hecelerindeki ünlülerin uzun telaffuz edildiği tespit edilmiştir. Herhangi bir ünsüz kaybına bağlı olmayan bu ünlü uzunluklarının durumu ilgi çekicidir. Bunlardan bazıları (kāl-, ělli, ěrken, ěrkekler...) Tekin'in çalışmasında sıralanan sözcükler arasında da bulunmaktadır (1975: 249-271). Buna rağmen buradaki ses olayının sadece asli ünlü uzunluklarının muhafaza edilmesi olmadığı açıktır. Bazı alınma ve yeni sözcüklerde de ilk hecede ünlü uzunlukları görülmektedir.

Karaağaç tarafından "Anlam Ayırıcı Olmayan Uzunluklar" olarak nitelenen bu ünlü uzunlukları, dillerin bir bölümünde vurgu ile ilgili bir mesele olarak görülür. Rus dili örneğini veren Karaağaç, bu dilde vurgulu hecedeki ünlülerin daha uzun söylendiğini kaydeder (2015: 44-45).

Kırcaali ve çevresi ağızlarında da vurguya bağlı uzun ünlüler görülmüş ve /r/ ünsüzün vurguyu belirlediği, /r/ ünsüzünden önceki ünlünün uzun telaffuz edildiği şeklinde bir tespitle bulunulmuştur (Salimehmed, 2006: 36).

Bu çalışmadaki /r/ ünsüzünün vurgusunun kendinden önceki ünlüyü uzattığı yönündeki tespit, çalışmada yer alan pek çok örneğe uymaktadır ancak bu tespitin dışında kalan örnekler de bulunmaktadır. Burada /r/ ünsüzünün etkisiyle oluşan uzama hadisesine veya asli ünlü uzunluklarına bir analogi söz konusu olabilir. Bunun yanında komşu Slav dilleriyle tanışmış bir toplulukta görülmesinin doğal olduğu da düşünülebilir, bu da muhacir ağızlarının yerli ağızlara göre farklı dillerde temas edip bu dillere özgü bazı özellikleri bünyelerine katmış olmaları beklentisi ile uyumlu bir durumdur.

Bu konuda kesin bir görüş ifade edilemese de bu ağızlarda anlam ayırıcı olmayan vurguya bağlı uzunlukların oluştuğu açıktır.

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında ilk hecesindeki ünlülerin uzun telâffuz edildiği sözcükler (Aydemir Gökçe, 2024: 14) şunlardır:

ā ünlüsü: āblam, āldı, ārkama, ārpa, āsmalidere, hārmanda, hāvlu, kālmadı, kārdaşının, kārdeşim, pārça

ē ünlüsü: çēşme, ēkmek, ělli, ěltimein, ěrkekler, ěrken, ěskiden, ěvliyim, gēnçlik, kēndim, mērdiven, mēydanda, pērşembe, sēksen, tērzisiydi

ō ünlüsü: dōyrulurdu, kōrkuya, ōndan, ōrdan, ōrta, tōpluyo,

ō ünlüsü: bōldük, dōndü, gōprüye, ōlcēniS mi?, ōrme, ōrnein

ū ünlüsü: būriye, dūymuyò, kūrmuş, tūrşumuz, tūtmuş, ūrdan

2. Vurgu Dışındaki Ses Olayları ile Oluşan Ünlü Uzunlukları

Hazai, Rodop Türk ağızlarının özelliklerini verirken /ğ/, /h/ ve /r/ ünsüzlerinin düşmesinin bu ağızlarda görülen özelliklerden olduğunu belirtmiştir (2024: 129).

Anadolu ağızlarında da Batı Grubu Ağızlarının ayırt edici özelliklerinden birisi /g/ ve /ğ/ ünsüzlerinin sızıcılışmasıdır (Karahan, 1996, 115), hatta aynı şekilde Batı Grubu Ağızlarının I. Alt Grubu'nda /g/ ünsüzü duyulmadığı gibi bu alt grupta /r/ ünsüzünün erimesi de yaygın görülen bir ses olayıdır (Karahan, 1996: 150).

Balıkesir ağızlarında da hem erimeye hem büzülmeye bağlı ikincil ünlü uzunlukları yaygın biçimde görülmektedir (Mutlu, 2022: 58-63).

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında da /ğ/ ve /r/ ünsüzlerinin erimesi, kurallı şekilde ikincil ünlü uzunluklarının oluşmasına sebep olmaktadır.

Sızıcılışan ön damak /g/ ve arka damak /ğ/ ünsüzlerinin ünlü yanında erimesiyle oluşmuş ikincil ünlü uzunluğu taşıyan sözcüklerden bazıları şunlardır (Aydemir Gökçe, 2024: 16-17):

ā < ağ : ārıyu, bāladım, çataldā, yāmur

ē < eğ: ēlencesi, dēdirme

ō < oğ: dōdu, dōru, ōlu

ō̄ < öğ: ōlen, ōrendim

ū < uğ: būdeylē, tūlayı, ūraşiyem

/r/ ünsüzünün ünlü yanında erimesiyle oluşmuş ikincil ünlü uzunluğu taşıyan sözcüklerden bazılarını örneklendirebiliriz (Aydemir Gökçe, 2024: 16-17):

ā < ar: giderlā, kadā, kalkāsın, macırlā, odunnā, tālaya, vāmış,

ē < er: gezēdim, gidēsın, yörüklēle

ō < or: motōsiklet, ōda

ō̄ < ör: gōmedim, şöfōlük

Sızıcılışan /g/ ve /ğ/ ünsüzlerinin iki ünlü arasında erimesi sonucu, bu ünsüzlerin bulunduğu sözcüklerde görülen büzülmeye ait örnekler de şunlardır (Aydemir Gökçe, 2024: 17-18):

ā < ağı / ā < ağa: ašāda, ayām, bacāmızı, bārdık, bārıyom, bāşlasın, çārdılār, dālmışlar, kaynāmız, kızancāzım, kulān, kurbālan, ocānın, saçān, soğucān, tereyāmızı, yağcāz, yārken

ē < eği: kūrē, çölmēmizi, bilēmin, dērmenciyi

ū < uğu: çocūm, kabūnu, koyulūnda, okudūmuz, susurlūn, tavūnna

ū̄ < üğü: küçū, gördū

/r/ ünsüzünün iki ünlü arasında erimesiyle oluşmuş ikincil ünlü uzunluğu taşıyan sözcükler şunlardır (Aydemir Gökçe, 2024: 18):

ā < arı: duyduklām, katırkuyruklāndan, konuşmalāmız, koyunnāmız, kuşlānı, lakaplāmız

Bundan başka /h/ ve /y/ ünsüzlerinin de iki ünlü arasında erimesi ünlü uzunlukları ortaya çıkartır (Aydemir Gökçe, 2024: 17):

ā < aya: toplama, korkma, bozulma, sayma, bayatlama

ā < aha ā < ahi: bi dā, rātsiz, sabāna

3. Kalınlık İncelik Uyumu

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında, yöre ağızlarıyla ilgili genellemelerde olduğu gibi kalınlık-incelik uyumunun yazı dilinden daha ileri olduğu gözlemlenmektedir. Bu ağızlar komşu ağızlar diyebileceğimiz Balıkesir ağızları ile ve geniş çerçevede Batı Grubu Ağızları ile ayrı düşmez.

Karahan, Batı Grubu Ağızlarında ilerleyici yönlü benzeşmenin baskın olmasından dolayı yazı dilindeki tek şekilli eklerin bile bu ağızlarda uyuma girdiğini kaydeder (1996: 5).

Balıkesir ağızlarında da ilerleyici benzeşme yoluyla kelime tabanında, tezlik yardımcı fiilinde, *ile* edatında, yazı dilinde tek şekilli olan *-ken* zarf-fiil ve *+ki* aitlik eklerinde hatta bağlaç olan *ki* de bile kalınlık-incelik uyumunun sağlandığı görülür (Mutlu, 2022: 71-75).

Manisa Balkan göçmeni ağızlarında ünlü uyumlarına göre bir tasnif yapılması uygun görülmüştür. Bu tasnife göre I. bölge ağızları, ünlü uyumlarını yaygın olarak bozan ağızlar; II. bölge ağızları ünlü uyumlarını yaygın olarak koruyan ağızlar ve III. bölge ağızları da ünlü uyumları konusunda geçiş bölgesi özelliği gösteren ağızlar olarak sınıflandırılmıştır. II. bölge ağızları Makedonya, İştîp, Radoviç Yörük ağızları ile Bulgaristan ve Yunanistan muhaciri Türk ağızlarından oluşmaktadır (Akyol, 2020: 17-18). Balıkesir Balkan muhaciri ağızları konuşurlarının bu çalışmadaki II. bölgedeki ağız konuşurlarıyla uyumlu tarafları görülmektedir.

Balıkesir Balkan muhacir ağızlarında da kelime tabanında daha çok ilerleyici benzeşme, daha az olarak da gerileyici benzeşme yoluyla kalınlık-incelik uyumunun sağlandığı görülür. Bu ağızlarda da tek şekilli ekler ilerleyici benzeşme yoluyla uyuma girer. Özellikle tezlik yardımcı fiilinin uyuma girmiş örnekleri ve tezlik yardımcı fiilinin işlekliliği dikkat çekicidir.

Sözcük tabanında, *-ken* zarf-fiil ekiyle, *+ki* aitlik ekiyle ve tezlik yardımcı fiilinde uyuma giren bazı sözcükleri şu şekilde örneklendirebiliriz (Aydemir Gökçe, 2024: 19-20):

bāçalı, fasılyası, kardaş, mācırın, sahibı, tanası, tomatız

çalışırkan, dōrkan, ordağan, tutarka, ufacıkka, vākan, yakarkā

aşākı, baştaķılara, boydakını, ordaķılānı, pazardakı, yaşındaķı

alıvarōru, çıkarıvardılā, koyuwardım, yapıvarsana

Balıkesir Balkan muhacir ağızları kalınlık-incelik uyumu yönünden yerli ağızlar ve dolayısıyla Batı Grubu Ağızlarıyla uyumlu bir görünüm sergiler, ancak muhacir ağızlarında da kalınlık-incelik uyumunun yazı dilinden geri olduğu örneklere de rastlanır.

Balıkesir ağızlarında -özellikle Çepni ve Yörük ağızlarında- kalınlık-incelik uyumsuzluğunun en büyük nedeni ünlü kalınlaşmaları olarak görülmektedir. Bu kalınlaşmaların bir kısmının sebebi damak ünsüzlerinin tesiri olarak gösterilmektedir (Mutlu, 2022: 76).

Balıkesir ili Balkan muhacir ağızlarında ise kalınlaşmalarda sadece damak ünsüzlerinin etkisinden bahsedilemez, diş ünsüzü /d/ ve /t/ yanındaki hece sonu kalınlaşmalar ilgi çekicidir. Bu durumu örnekleyen bazı sözcükler aşağıda verilmiştir (Aydemir Gökçe, 2024: 20-22):

annenızla, dozerlā, esmiş ta, evindā, gelirkan, gidın, kimsecımız, saati da, yedircem

Balıkesir ağızlarında ünlü incelmeleri kelime tabanında ve ekleşmede daha çok Manav ve Yörük ağızlarında /c/, /ç/, /n/, /s/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin etkisiyle görülür (Mutlu, 2022: 81-88).

Muhacir ağızlarında da bu seslerin inceltici etkisi tespit edilir (Aydemir Gökçe, 2024: 20-22).

annadayim, annatcek, balye, būdeylē, buriye, cendarmalā, çalıştırceklar, çocuyi, fatmayin, fotorafçıya, kaçicek, kanele, kayınçinin, koycēdim, misir, ne yapıcidim, nolcek, radyelar, sorecēn, suyler, taşımaya, yapcek

Söz konusu inceltici etkisi görülen ünsüzlerin etkisi dışında da incelemeler görülür (Aydemir Gökçe, 2024: 20-22).

ambilasçı, istanbuldeydim, kenarde, orlere, yapardiler

4. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Balıkesir ağızlarında da yazı dilinden daha ileri bir dudak uyumunu sağlayan ünlü düzleşmesinin örnekleri görülür (Mutlu, 2022: 88). Rodop Türk ağızlarının özellikleri arasında da dudak ünsüzünün yanında yuvarlak ünlülerin düzleşmesi görülür (Hazai, 2024).

Bugün yazı dilimizde; genellikle dudak ünsüzlerinin yanında, dar yuvarlak ünlüyle söylenen sözcükler bu ağızlarda düzleşir ve yazı dilinden daha ileri bir dudak uyumu söz konusu olur. Bu değişim “bu, bulga-, çavuş, yumurtga, yumşak” (Ercilasun & Akkoyunlu, 2014) gibi Eski Türkçeden bu yana dudak ünsüzlerinin yanında yuvarlak şekilleri tespit edilebilen sözcüklerde ve alınma sözcüklerde /u/ > /ı/ değişimi şeklinde görülür, *çibık* gibi zaten düz ünlülü sözcüklerde ise eski şeklini korumuş, genel eğilime uymuş olarak görülür. Bu şekilde muhacir ağızlarında yazı dilinden daha ileri bir uyumdan bahsedilebilir.

Bu düzleşmenin görüldüğü sözcüklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Aydemir Gökçe, 2024: 24).

babiç, başçavışın, bıçıkta, bılaşımı, bırda, boyında, bunı, burıya, çabık, çibiğa, davillā, fasile, hamırlarım, kabul, mistafalān, pamıktan, yımirtaları, yımşadı

5. Geniş Ünlülerin Daralması

/a/ > /ı/ ve /e/ > /i/ Değişmesi

Balıkesir ağızlarında da sık görülen bu daralmalar daha çok /y/ ünsüzünün etkisine ve orta hecelerdeki vurgunun zayıflığına bağlanmıştır (Mutlu, 2022: 99-104)

Muhacir ağızlarında sözcük içinde görülen /a/ > /ı/ değişmesi daha çok orta hece ünlüsünün vurgusuz oluşundan ve /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisinden kaynaklanır (Aydemir Gökçe, 2024: 23).

burıya, hocıya, matıra, orıya, şurıya

Daha çok ilk hecede görülen /e/ > /i/ değişmesine uğramış sözcükler arasında “yi-, kiçe” gibi eski şekli de dar ünlülü olan (Ercilasun & Akkoyunlu, 2014) sözcükler de bulunmaktadır. Ancak diğer sözcükler de göz önüne alındığında eski şekilleri tutarlı olarak koruyan bir ağızdan çok yaygın bir darlaşma eğiliminin görüldüğü bir ağızla karşı karşıya olunduğu görülür.

Bu darlaşmanın örneklerini gördüğümüz sözcükler arasında “gice” ve “yimesi” sözcükleri gibi arkaik özelliğini sürdüren sözcükler de bulunmaktadır. Bunun yanında /y/ ünsüzünün daraltıcı etkisinin görüldüğü sözcüklere de rastlanır (Aydemir Gökçe, 2024: 20-22).

biyenicek, siyrek, tiyze, yinge

Bundan başka sözcük içinde /e/ > /i/ daralmasının görüldüğü sözcükler aşağıda sıralanmıştır (Aydemir Gökçe, 2024: 20-22).

domatis, ivel, mendires, niden, sirvisi, telefon

/o/ > /u/ ve /ö/ > /ü/ Değişmesi

Hem Anadolu sahası Batı Grubu Ağızlarında hem de Balkan Türk ağızlarında ilk hecelerde görülen /o/ > /u/ ve /ö/ > /ü/ daralmaları; Tatar ve Başkurt Türkçelerinde görülen Kıpçak Türkçesine özgü bir özelliktir. Balkanlarda Kıpçak ve Oğuz unsurların iç içe yaşaması Kıpçakça unsurların bu ağızlarda ve hatta İstanbul ağzında Anadolu ağızlarına göre daha etkin olmasına sebep olmuştur (Akar, 2016: 34). Caferoğlu da, Anadolu ağızlarında seyrek görülen /ö/ > /ü/ değişmesinin Balkan ağızlarında bolca görüldüğünü ifade eder (1965: 15).

Balıkesir ağızlarında da daha çok Manav ve Yörük ağızlarında görüldüğü kaydedilir (Mutlu, 2022: 101).

Balıkesir Muhacir ağızlarında ilk hecesinde /o/ > /u/ ve /ö/ > /ü/ daralmaları bulunan sözcüklerden bazıları şunlardır (Aydemir Gökçe, 2024: 23):

*suvan, ūlanlar, unnā uraları, doktor, motur, tērmus
būleydi, küylēde, sūlēdik, süylēsın, ūyle, ūküz, üretmen*

6. Arka ve Orta Damak Geniz Ünsüzü n'nin (ŋ) Korunmaması

Eski Türkçe döneminden beri var olan, yanındaki ünlünün kalın veya ince oluşuna bağlı olarak arka veya orta damakta teşekkül eden bu ünsüz Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasında da bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Batı Grubu Ağızlarında korunan bu ünsüz, Doğu ve Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında yerini genellikle diş ünsüzü n'ye bırakmıştır (Karahan, 1996: 19).

Balıkesir ağızlarında da bu ünsüz korunmaktadır (Mutlu, 2022: 122).

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında ise geniz ünsüzü /ŋ/ yerine diş ünsüzü /n/ kullanılmaktadır. Bu kullanım yazı dili ile paralellik gösterir. Eski Türkçe döneminden beri /ŋ/ ünsüzü ile kullanılan; II. teklik ve çokluk iyelik eklerinde, II. teklik ve çokluk şahıs eklerinde, ilgi hâli ekinde ve Eski Türkçede damak n'si ile olduğu bilinen pek çok sözcükte bu sese rastlanmaz.

II. teklik kişi iyelik eki +(I/U)n şeklindedir (Aydemir Gökçe, 2024: 48).

dūn+ün, ellē+n+i, ev+n+i, kārdaşlār+ın, yār+in+i

II. çokluk kişi iyelik eki +(I⁴)nI⁴z şeklindedir (Aydemir Gökçe, 2024: 48).

baş+ınız+a, çepi+niz, el+iniz+de, yüz+ünüz+ü

Zamir kökenli II. teklik şahıs ekleri -sIn /-sUn şeklindedir (Aydemir Gökçe, 2024: 92).

açar-sın, giyer-sin

Zamir kökenli II. çokluk şahıs ekleri -sInIS /-sUnUS şeklindedir (Aydemir Gökçe, 2024: 92-93-94).

çalışır-sınıS, geçinii-siniS, geli-siniS, tanır-sınız

İlgi hâli eki +(n)In / +(n)Un şeklindedir (Aydemir Gökçe, 2024: 53).

avlu+nun içinde, dere+nin ötesinde, köylü+nün ēpsi, para+nın dēri, peygamber+in kavli, tırabzon+un içinden

7. Sözcük Başında /k-/ > /ğ-/ Ötümlüleşmesi

Balıkesir Balkan muhacir ağızlarında özellikle ön seste /k/ > /ğ/ değişmesi sıklıkla görülmektedir.

/k/- > /ğ/- değişmesi yani ötümlüleşme Anadolu ağızlarından Batı Grubu Ağızlarında diğer ağız gruplarına göre daha kurallıdır (Karahan, 1996: 16). Balıkesir ili ağızlarında da bu genellemeye uygun şekilde yaygın olarak görülür (Mutlu, 2022: 125). Balıkesir Balkan muhacir ağızlarında tespit edilen /k/ > /ğ/ değişmesi Balkan Türk ağızlarında da tespit edilmektedir. Hazai, Rodop Türk ağızlarının özellikleri arasında bu değişimi de gösterir (2024: 128). Mollova'nın Balkan Türk ağızlarını; Doğu Rodoplar Zonu, Merkez Zon ve Batı Uç Zonu olarak üç bölgeye ayırdığı tasnifinde de Doğu Rodoplar Zonu'nu temsil eden önemli özelliklerden biri olarak kaydedilir (1996: 172).

Kırcaali ve çevresindeki Türk yerleşimlerinin Doğu Rodoplar Zonu içerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Çalışmamızda bütün kaynak kişiler atalarının göç ettikleri yerlerle ilgili sağlıklı bilgi verememiş olsalar da Kırcaali ve çevresinden göç eden önemli bir nüfusun bu yöreye yerleştiği ve Doğu Rodoplar Türk ağızlarını temsil ettikleri düşünülebilir. Bu özelliğin yerli ağızlardaki yaygınlığına rağmen bütün muhacir köylerinde görülmeyip belli köylerde görülmesi muhacir ağızlarını tasnif etmede de kullanılabilir önemli bir özellik olduğunu göstermektedir.

Bigadiç'e bağlı Başçeşme ve Mecidiye, Dursunbey'e bağlı Osmaniye, Savaştepe'ye bağlı Soğucak, Susurluk'a bağlı Gürece ve Yaylaçayır ve Kepsut'a bağlı Karaçaltı, Mahmudiye, Mestanlar ve Servet köylerinde görülmektedir. Bu köylerden Soğucak'da Burgaz, Aydos, Ahyol'dan, Yaylaçayır'da Razgrad'dan, Mahmudiye'de Hasköy'den göç edildiği bilgisi edinilebilmiştir.

Ön seste /k/ ünsüzünün ötümlüleşmesinin görüldüğü bazı sözcükler aşağıda sıralanmıştır (Aydemir Gökçe, 2024: 28).

gabınnan, gadan, gāmadı, garıklar, garısı, garişıklık, gariyim, gārmagarişik, gārını, gāvedeyim, gaynatdırlar, gazmā, gōcaman, gızanım, gızdan, goca, golunu, gomşuya, goparatif, goyunnarı, guruldu

8. Sözcük ve Hece Sonunda /-ş/ > /-j/ Ötümlüleşmesi

Bu ağızlardaki en dikkat çekici ses olaylarından birisi; ötümsüz sızıcı /ş/ ünsüzünün ötümlü sızıcı /j/ye dönüşmesidir.

Doğu Trakya yerli ağızlarında /-ş/ > /-j/ değişmesi görülür (Olçay, 1995: 22). Kalay da bu değişimin Rumeli ağızlarına özgü bir ünsüz değişmesi olabileceğini ifade etmiştir (1998: 42). Manisa Balkan göçmeni ağızlarında da belirleyici özellik olarak tespit edilmiştir (Akyol, 2020: 201).

Balıkesir yerli ağızlarında ise bu ses olayına rastlanmamaktadır (Mutlu, 2022).

Komşu ağızlarda görülmeyen ve bu ağızları Rumeli ağızlarıyla birleştiren bu özellik Balkan muhacir ağızları için ayırt edici bir özelliktir.

Daha çok öğrenilen geçmiş zaman ekinde ve sözcük sonunda görülen, üzerine ek almış örnekleri de bulunan bu ses olayının görüldüğü sözcüklerden bazıları şunlardır (Aydemir Gökçe, 2024: 30).

almuj, altmuj, bej, demij, düşmüj, geliyulārmuj, genij, ij, kālmuj, kurulmuj, maajlı, ölmüj, uçmuj, vāmij, yaj, yavaj

9. Sözcük ve Hece Sonunda /-ç/ > /-ş/ Sızıcılaşması

Komşu ağızları olarak ifade edeceğimiz Balıkesir ağızlarının bütün ağız bölgelerinde de iç seste veya son seste /-ç/ > /-ş/ değişmesi yaygındır (Mutlu, 2022: 176-177).

Hece sonlarında görülen /-ç/ > /-ş/ değişmesi muhacir ağızlarında da sık görülen bir ses olayıdır.

bikaş, ērdinşten, gēnşlē, geşti, gōştü, kaştı, sūtlāş, üş

10. İç Seste /-ğ-/ > /-y-/ Değişimi

Korkmaz'ın da Güneybatı Anadolu ağızları için kaydettiği bir ses değişmesidir (1994, 70). Balıkesir ağızlarında da özellikle iç seste rastlanmaktadır (Mutlu, 2022: 179-182).

Eskişehir ili Balkan muhacir ağızlarında (İlbaş, 2015: 107) ve Manisa Balkan muhaciri ağızlarında da görülür (Akyol, 2020: 258).

Hem ön damak /g/ ünsüzünün hem de arka damak /ğ/ ünsüzünün süreklileşmesi ve bu sürekli ünsüzlerin yarı ünlü /y/ sesine dönüşmesi şeklinde görülen bu ses olayı daha çok Gönen'e bağlı Fındıklı, Kepsut'a bağlı Mestanlar ve Savaştepe'ye bağlı Soğucak mahallelerinde tespit edilmiştir (Aydemir Gökçe, 2024: 36).

aldıyımy, bulamadiyine, çocuyı, dēyiştirelim, ēyitmiceklē, gelmediyine, kabuyı, susurluyun

11. Sözcük Başında /h/ Ünsüzünün Düşmesi

Sözcük başında /h/ ünsüzünün düşmesi Németh'in Bulgaristan ağızlarını sınıflandırdığı çalışmada da değindiği bir ses olayıdır. Daha çok Batı Rumeli ağızlarına özgü olarak değerlendirdiği bu değişikliğin Doğu Rumeli ağızlarında da görüldüğünden sözcük başında /h/ ünsüzünü koruyan veya düşüren ağızların karışık biçimde bulunduğu bahseder (1983: 128-129).

Doğu Trakya yerli ağızında bazı ünsüzler düştükten sonra ardındaki ünsüzün uzadığı kaydedilmiş sözcük başındaki /h/ düşmesi de buna örnek olarak verilmiştir (Olca, 1995: 21) Edirne ili ağızlarında da kelime başında neredeyse sürekli düştüğü kaydedilir (Kalay, 1998: 52). Karagöz de mübadil ağızlarında ve Bulgaristan göçmenlerinin ağızlarında rastlanan bir özellik olduğundan bahseder (2012).

Balıkesir ili ağızlarında ise /h/ ünsüzünün düşmesi daha çok ulamaların ikinci kelimelerinde sözcük başında görülmektedir yani iki ünlü arasında büzülme şeklinde görülür (Mutlu, 2022: 145). Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında ise yerli ağızlardan ayırt edecek şekilde ve sıklıkla tespit edilebilmektedir.

Yaygın olarak görüldüğü yerleşim yerleri; Bandırma'ya bağlı Ömerli, Dursunbey'e bağlı Osmaniye, Gönen'e bağlı Fındıklı ve Gündoğan, Karesi'ye bağlı Kurtdere, Kepsut'a bağlı Mahmudiye, Mestanlar ve Servet, Manyas'a bağlı Akçaova ve Erecek, Savaştepe'ye bağlı Karaçam ve Soğucak, Susurluk'a bağlı Asmalıdere, Eminpınarı, Kurucaoluk, Reşadiye ve Yağcı mahalleleridir. Sözcük başında /h/ ünsüzünün düşmesiyle çoğu zaman yanındaki ünlü de uzar (Aydemir Gökçe, 2024: 37).

ācımenteş, afta, ālde, āmilelere, amuru, āneye, apisanede, arflē, ārmanlarda, āstalık, atırlıyom, ātta, āva, āvluyu, āvranda, ayātımız, āyvan, azır, aziranda, ēmen, ēpsi, ēr, eralde, ērkes, esābı, ıdırelleS, ısim, ōllandada, ōş, oşafi

12. Küçültme ve Sevgi İfadesi Katan Eklerin İşlevi

İsmlere gelerek küçültme, sevgi, acıma gibi ifadeler kazandıran +cAk, +cAğIz ve +cIk / +cUk ekleri (Korkmaz, 2003: 39-41) bu ağızlarda fazla kullanılmaktadır.

Bu eklerin Rumeli ağızlarında sık kullanımı ve bu sık kullanımın bir üslup özelliği hâline gelişi Günşen tarafından kaydedilmiştir (2008: 410). Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında da bu eklerin bazen normal işlevi dışına çıkarak bir üslup ögesi olarak kullanıldığı görülür.

Aşağıda +cAk eki almış, +cAğIz ekinden büzülme ile oluşan +cAz ekini almış ve +cIk ekiyle kullanılmış sözcükler sıralanmıştır (Aydemir Gökçe, 2024: 105):

yalmıscak

birbircēzimize, gözcēzlerim, kızancazım, yağcāz

basamacık, bişecik, erkencikden, etimcikleri, kalancık, kimsecik, lokmacık

13. Şimdiki Zaman Ekinin Çok Şekilli Olması

Németh Rumeli ağızlarını tasnif ettiği çalışmasında Batı Rumeli Türk ağızlarına özgü -y şimdiki zaman eki üzerinde durmuş, -yor ekinin bağlantı ünlüsündeki değişmelerin sonucunda -yor > -yir > -yi > -yi > -y değişmesinin gözlemlenebildiği örneklerin çokluğundan bahsetmiştir (1983: 146-150). Mollova ise Doğu Rumeli Türk ağızlarının Batı Rumeli Türk ağızlarına göre çok fazla çeşitli şimdiki zaman eki olduğunu kaydederek şimdiki zaman ekinin bu ağızların tasnifinde bir kriter olamayacağını ifade eder. Mollova, Doğu Rumeli Türk ağızlarında şimdiki zaman ekinin yirmiden fazla çeşidi olduğunu da kaydeder (1996: 168)

Günşen de şimdiki zaman ekinin -(I/U)yor şeklinden kaynağını almış şekillerini kaydetmiştir. Bunlar; -yo / -ÖrU / -(y)ArA / -(y)ArI / -(I)yI / -(U)yU / -(I)yA / -(I/U)y / -I / -U / -(I)yArI / -(I)yArI şekilleridir, bunun yanında ver- tasvirî fiiliyle kullanılan şekilleri de belirtmiştir (2008: 427-437).

Balkan muhacir ağızlarına komşu olan Balıkesir yerli ağızları da Türkiye Türkçesi ağızlarındaki şimdiki zaman eklerinin çeşitliliğini yansıtabilecek farklı şekillere sahiptir. Özellikle Yörük ağızlarındaki -(I/U)y(I/U) şekilleri ve bağlantı ünlülerindeki çeşitlilik dikkat çekicidir (Mutlu, 2022: 291-304).

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarındaki şimdiki zaman şekilleri de Németh'in tespitinde olduğu gibi -yor >> -y arasındaki geçişteki çeşitlenmenin ve bağlantı ünsüzünün değişmesinin örneklerini gösterir. Bu yüzden bu ekleri tasnif ederken bağlantı ünsüzünü dikkate alarak bir tasnif yapılması uygun görülmüştür.

Geniş- Yuvarlak Ünlülü Şekiller: -yo(r) / -(v)or(I) / -(v)or(e) - /-(y)or(e) /-yOrI

anam biliyu yāni anam biliyori (2. 1)

e bizim gençlerimiz de evlenen balıkesire gidiyö ölen de mezarlığa gidiyori. (2. 23)

örtaokula gidiyöru (6. 105)

balıkesirde beş tane çocuk var bi ölan dört tane kız bayramlāda toplāşiyoz. (13. 3)

pek seviöruz birbirimizi gelip gidiöruz anca. (17. 14)

ben gidiyörin o gitmeS ben gidērin (17. 21)

ekmek hotaşlardan geliyöre yeneden geliyöre kendi köyümüzde pişiyöri (17. 49)

biberle patlıcanna karışık yapāsan o zaman ekmeklen yeniyöre (19. 12)

o da çok seviyöre. onu çok seviyöri gızımız (19. 15)

ona da beş altı dönüm yedi dönüm tane darı ekiyöm. (25. 34)

örda bakıyöS (25. 35)

gūmde götürdūn zaman bozuluyo sūt biliyon mu istemiyolā (27. 8)

o zaman nerē gidiyon dedi (27. 37)

ötekilē dışarda onnā bandırmada çalışıyo (35a. 8)

Şimdiki zaman ekleri arasında görülen *-vor* şeklinin, yarı ünlü /y/ ünsüzünün kaybolup /o/ ünlüsünün etkisiyle dış-dudak ünsüzü /v/'nin telaffuz edilmesi ile de oluşması mümkündür. *-or* sesini istikrarla koruyan bu ağızların ek başında dış-dudak ünsüzü /v/'yi telaffuz etmeleri mümkün görünmektedir. İki ünlünün yan yana gelmemesi tercihinde /v/ ünsüzünün ortaya çıktığı görülmektedir.

balıkesirde torunnara bakiorum da bugün acık tälaya çıktım (6. 5)

şimdi biz kaşınıvâruz minTaktā (6. 67)

ben eskilēden anladıvōrum (6. 70)

silajı kendi tälēlēnden çıkarıvorlar yenkiyi kēndi taleleēnden çıkarıvorlar ūle fāzla şeyi yok (6. 80)

her yere gidiōrum ben orda. Tabi her yeri biliorun. (17. 23-24)

onnar orlāda durıyo biz burlāda durōruz geçim öle oluor işte. (18a. 4)

çuvalla alırsan bereketli oluvāri. (19. 10)

kenimize kadan ekivoruz (19. 32)

sen de ben orā gitmōrum dērsin (25. 24)

kāndini duymōr ki seni ısıtsın. (25. 70)

Geniş-Düz Ünlülü Şekiller: *-yA / -(I)yA(r), iyā, -uyā / -yArI*

biz sabā kalkiyēriz işte hayvanımıza şatımıza bakiyēriz ondan sōna geliyēriz burıya ayda on günde sigorta. on yedi senedir bu işi yapıyēriz (1. 32-33)

çou insannā bizim yaşımızda olannā insannā bizden sōrakilere konuşmıyar öle. kimisi geliyo da demiyāri geliye da demiyarı işte. işte bōle ben ölene kadar denişmem bōyle konişiyēri. ama iyi olmiyer bak doktor yanında şey yanında hiç. geliyo gidiyo desen sanki suç işlemiş gibi geliyēri (1a. 51-54)

iki inēm vā namazımı kılıyarım olanın çayını yapıyārim o da şeyci bu sıra dört önükide gidiyēri. (1b. 1-2)

sabāleyin kāveyi ben açıyērin de te bōle dokuz buçua kadan burlādayım ondan sōra kendi işime gidiyem. (7. 10-11)

erkek olmayınca ona bakıyāriz (7. 13)

yav sen çeşit çeşit konuşıyērsin (7. 35)

ben götürcem ben mecidıyeyi biliyērin dedi (7, 64)

bu komşu vāriya koyunnāna bu komşu vāriya ayvannāna ben de onnarı dinleyim sabānna çayımı koyam ateşe içiyem çayımı yıkayım bılaşımı süpürgemi de yapıyam otturam seda sayanı dinniyēm. (14. 29-31)

benim ayātım oyle geçıye (14. 32)

moturlar ekiyē. būdāy ekiyēlē günebakan ekiyēlē silaşlık mısır ekiyēlē āyvannara. öle ēpsini ekiyez kızım bāçelere. āyvannar bakıliyē (14. 57)

undan soa ben hasta oldum diyēri (17. 31)

ne kuran okuyabiliyērim bāzı āliyem bōle tesbih çekiyērim işte. (20. 55-56)

acık benziyēri gibi ama. biraz benziyarı da ōle.(21a. 31)

kaç yıllık evlisiniS diyēri. onaltı yaşında Temek ki seksen beş yaşındayıs. çekişiyes kimi dalaşiyes (22. 3-4)

hiç bu köyün ne zaman yapıldını bilmiyērim (22. 7)

çocuğa bi istikbal düşünüyusun ē o bi masraf açıyē bi āne masrafı oliyē (24. 17)

aç bakam dedi akiyo mu açtım ben de aa iyi iyi akiye akiye kapa.(28. 90)

en zoru göz bana yemek yapmağa kalkiyem ya unuTucam ya yakıcam görmiyem görmiyem. (28. 99)

teyze nōdu neden kalkiyen dedim (28.86)

şindi televizona bakıyez (29a. 8)

bizim āyrılma olmaz şimdikiler çekmiyē ki kahır çekmiye ki. (32a. 7)

seyyar da geliyo ama. zate her gün iniliyo aşşa. hērkezin arabası olan gidiyar işte ōle. (32a. 31)

rāmetli dedem dēdi ayakta su içmeyin dēdi ama nōcak tıraktörün üstünde çekiyēn. (34b. 23)

Dar- Yuvarlak Ünlülü Şekiller: -yu

matematik gösteruylar ben bi yaşında çocūn gördū matematik dersini bilemiyerim (2. 75)

ben çok mācır köyleri biliyum yāni (3. 65)

beygirle eşekle pazara oraya gidiyun yāni. (3. 77)

kızını bilmiyum çocukları biliyuz da (4. 69)

ayakkabıcılıkta bi koku var ya o kokudan ōlmuş pis kokuyu ya. (5. 59)

būday, mısır, bamya ekiyulā şimdi ben gayri ekmiyim(6. 71)

bu şekilde şeyini idam ettiruyul yāni geçimni. (9. 43)

şurda iyi kötü kendi yumurtamızı üretiliyuz yāni en azından doal organik (9. 52)

şindi o çizgiler var ya çizgiler bi yok oluyu bi karārđıyo saPıtyun yāni (10. 38)

elma, armuT, erik, eri kaynıtıyuz şişeye koyuyusun o güzel oluyō. bēn kola iççēme onu içiyōm. (10. 63)

bakiyum bazen müdürler bile... (14. 73)

çalışa çalışa bişelē yapıyusun yāni. (23. 21)

saffetle bi gün konuşuyōS dayı şōle dayı bōle anladıyuS tam (25. 122)

ōrman odun da var bikaç kişi kesiyō yararlanıyu işte. (32b. 19)

işte soruyul akrabamız nerde soruştura soruştura toplaşiyular tekrar(34b.8).

Dar- Düz Ünlülü Şekiller: -yI / -(I/U)y

işte bugün yarın erişcek bunnā diye söyliyē. (1a. 38)

- būday, mısır, bamya ekiyulā şimdi ben gayri ekmiyim (6. 71)*
humbıl dedim vakit tōmbel çalışmasını sevmiyir tārlede (6. 113)
velhasılı nōldu bā bōle karı kızlā sūt veriylē tarlāya geçiylē. (7. 30-31)
mesela biz o bostana burda bostan diyēriz. başka yērde kavun diyler. ūrdan deışik şeyler oliyē. (7.44)
ekmekleri siyēre siyēre tirit yapıyērin etli kemikleri kaynadiylar (7, 48)
şindi mısafır kalmıy ki isanda kalan yok (21a.40)
ārkanadan ayaklarını bi lapırdetiylē güve fāldırs ānadın mı atliyē içēri (24. 83)
ömrümüz te bırda geçiyi işte geçiyi (25. 93)
içerlemiş bi de dalga geçiyim (34a. 30)
razgat, şumnu, kırcaliden de vā başka bilmiyim. anam bulgaristandan geldi on üç yaşındayke atatürk öldü bin dokuz yüz otuz sekizde geliyi. (34b. 9-11)

14. Ver- Yardımcı Fiilinin İşleklığı

Hazai, Rodop Türk ağızlarında *-var*, *-ver-* şimdiki zaman şeklinin kullanıldığını ve bu şeklin /p/ ünsüzü ile biten sözcüklerde gerileyici ünsüz benzeşmesine de uğradığını belirtmiştir (2024: 129).

Günşen, Doğu Trakya ağızlarının şekil bilgisini konu alan çalışmasında; Doğu Trakya ağızlarını diğer Anadolu ağızlarından ayıran önemli bir özellik olarak *ver-* tezlilik yardımcı fiilinin şimdiki zaman eki işlevinde kullanıldığını ifade etmiştir. Anadolu ağızlarında yer yer şimdiki zaman çekiminde tasvirî fiillerin kullanıldığını fakat *ver-* fiilinin Anadolu ağızlarında gözlemlenmeyen bir şimdiki zaman çekimi yolu olduğunu kaydetmiştir (2008: 436-437).

Tulu ise Anadolu ağızlarında *-i verir* yapısı üzerine yazdığı makalede bu yapının bir şimdiki zaman eki olarak düşünülemediğini savunmaktadır. Bu yapının *-I* zarf-fiil ekinin üzerine gelen *ver-* yardımcı fiiline *-Ir* geniş zaman ekinin gelmesiyle oluştuğunu ve geniş zaman ekinin hece yutumuyla duyulmaz olması sonucu *ver-* şekline geldiğini ifade eder. *Ver-* fiilinin uyuma girebildiği veya hece kaybının etkisiyle ünlüsünün uzayabildiği de kaydedilir. *Ver-* yardımcı fiiline değil de *var-* yardımcı fiilinin sürerlik işlevine bağlanabileceği fikri ise bu yardımcı fiilin *-Ip* zarf-fiili veya *-A* zarf-fiili isteyeceği düşüncesiyle bertaraf edilmiştir (2008).

Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında da *ver-* yardımcı fiilinin çoğu defa uyuma girerek *var-* şeklinde kullanıldığı ve üzerinde tekrar zaman eki yer aldığı örnekler tespit edilmiştir. Aynı cümle içinde veya aynı konuşurun ağzında farklı şimdiki zaman şekilleri de tespit edilmiştir. Örneklerin çoğunda zaman ekleri kolaylıkla tespit edilebilmektedir.

Örnekler üzerinden gidilecek olursa; “kuruduvarız” sözcüğünde *ver-* tezlilik yardımcı fiili uyuma girmiş, *-Ir* geniş zaman ekinin hece yutulmasına bağlı olarak düşmüş olduğu görülür. “dövüveri” sözcüğünde *-Ir* geniş zaman ekinin ünsüzü erimeyle düşmüştür. “geliverler” sözcüğünde de *ver-* tezlilik fiilinin üzerine gelen *-Ir* geniş zaman ekinin hece yutulmasına bağlı olarak düşmüştür, “atıvarı” sözcüğünde hem *ver-* fiilinin uyuma girmesi hem de geniş zaman ekinin hece yutulmasına bağlı olarak düşmesi izlenebilmektedir. Diğer cümlelerdeki tezlilik yardımcı fiillerinin de ya geniş zaman ya da dar ünlülü şimdiki zaman ekleriyle çekimlendiği görülmektedir.

sen dā iyisini bilōrsun annat. ōndan sōa yıkārız PaklarıS kuruduvarız gidip delikanlā dövüveri ōndan soa geliverler cuma günü cumartesi gün keşkek kazanda pişior delikanlılā para atıvarı oynāla davulla zurnalan. kēşkēmiz meşur. tavuk etli. baklava açıvōruz. (6. 82-85)

ōndan sōa kōr lambalan şindi eski telefonla konuşuor kızım kızlar çocuklar bakıvarsın urda öpüşüp durular (6. 28)

biSim oyunnāmız ēskiden çoktu kızım şimdi teyibin önünde oynanıvarı. (6. 41)
çuvalla alırsan bereketli oluvârı. (19.10)

Örneklerin bazılarında ise *ver-* tezlilik yardımcı fiili son derece açıktır, üzerine gelen zaman veya emir-istek ekleri açık bir şekilde görülebilmektedir.

taş çıkardımız şeye çepine diyēriz. bizde mācirce o çepine. çepine nēde mari? te ōda asılı bea orā koyuwardım. çapa deyince mesela o gidiyer mesela kök çapası bizle ōle. ben şindi buriya otobüsü burdan çay may içip de gideri (7. 37-39)

şindi hepsini bi kerede çıkarıvarıyo (16. 39)

bi burda ortaokulu bitirdi bi çıkarıvardılā o çıkış bitti (21a. 4)

eskilēden neyi be kızım bunu duvara vū ki kalancık kafalā gitti unuduvareriz yani. (21a. 35)

ya olum te būda yapıvarsana diyerim babane şimdi bana millet diyēri şı eder (21a. 52)

Pazarlīmizi alıvarōru bize (22. 19)

ārmut hoşafını anlatıvarām mı sanā kızımız (25. 15)

15. “mari, mari” Edatının Kullanımı

Balkan Türk ağızlarına özgü bu edat Balıkesir Balkan muhaciri ağızlarında yaşamaktadır.

Edirne ili ağızlarında “ma, mara, mari” edatları seslenme edatları arasında kaydedilmiştir (Kalay, 1998: 80). “Doğu Rodop Türk Ağızları Sözlüğü”nde “mara, mari, mari” sözcükleri “ma” sözcüğüne referansla verilmiş ve “ma” sözcüğünün de “Samimi olarak bir kıza bir kadına hitapta kullanılır.” şeklinde açıklaması verilmiştir (Mollova, 2003). Günşen, Anadolu’da rastlanmayan bu edatın Balkan coğrafyasında yaşayan Hristiyan nüfus etkisiyle öğrenilmiş Meryem (Meri) isminden gelmiş olabileceğini söyler (2008: 461).

neden avantajlı mari (6.79)

ōdu mu mari? (8a.72)

çepiniz düşmüj mari (8a.34)

herşeyi yaptık mari (20.95)

buriya gēsene mari (26.71)

Sonuç

Balıkesir ilindeki Balkan muhacirlerinin yerleşmiş bulunduğu kırsal mahallelerden yapılan derlemelerle elde edilen metinlere dayanılarak Balıkesir ilinde meskûn Balkan muhacirlerinin ağız özellikleri tespit edilmiş, bu ağızların komşu ağızlarla ve Balkan ağızlarıyla ilgileri incelenmiştir.

Bu incelemeler neticesinde öne çıkan özelliklerden; vurgu dışındaki ses olayları ile oluşan ünlü uzunluklarının sıklıkla görülmesi, kalınlık-incelik uyumunun nadir durumlar

dışında sağlamlığı, düzlük-yuvarlaklık uyumunun yazı dilinden ileri oluşu, geniş ünlülerin daralması, hece sonunda /ç/ ünsüzünün sızıcılaşarak /ş/'ye dönmesi, iç seste görülen /-ğ-/ > /-y-/ değişimi komşu ağızlarla uyumlu görülmektedir.

Bunun yanında; ilk hecede görülen vurguya bağlı ünlü uzunlukları, komşu ağızlarda da örnekleri görülmesine rağmen daha çok Balkan Türk ağızlarına özgü bir özellik olarak değerlendirilen /ö/ > /ü/ daralması, komşu ağızların aksine arka ve orta damak /η/ ünsüzünün korunmaması, /k/ > /ğ/ ötümlüleşmesinin kurallı olmayıp belli bir tasnif ölçüsü olabilecek şekilde serpinti hâlinde gerçekleşmesi, hece sonunda görülen /-ş/ > /-j/ değişimleri, küçültme ve sevgi ifadesi katan isimden isim yapan eklerin işlekliliği, şimdiki zaman ekinde komşu ağızlarda görülmeyen şekilleri barındıran çok şekillilik, tezlik yardımcı fiilinin işlek kullanımı ve “marı / mari” edatının kullanımı bu ağızların yerli ağızlar olarak bilinen Balıkesir Manav, Yörük, Türkmen ve Çepni ağızlarından farklılığını ortaya koymaktadır.

Bu ağızlar girişte bahsettiğimiz ağız tabakalaşmasının izlerini taşımaktadırlar. Özellikle Anadolu ağızları içinde Batı Grubu Ağızlarıyla uyumlu özellikler Balkanlara taşınmış Oğuz ağızlarına ait tabakayı oluştururken, Balkan Türk ağızlarına ait tespit edilen özellikler buldukları coğrafyada etkileşim veya kendine özgü ses değişimleri yaşamının sonucu oluşan bir tabakaya işaret etmektedir. Günümüzde buldukları coğrafyada hem komşu ağızlarla hem de ölçünlü dille olan yoğun ilişkiler de bu ağızların değişiminde yeni bir tabaka olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mevcut sosyokültürel değişimlerin Balıkesir ilinde şu an yaşamakta olan Balkan muhaciri ağızlarını da etkilemesi kaçınılmazdır. Bu yönde yapılacak yeni dokümantasyon çalışmalarının ve üzerine yapılacak tespitlerin ağız araştırmaları alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bilgi Notu

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir. Yazarlar çalışmaya ortak katkı sağlamıştır ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Ağanoğlu, H. (2017). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların makus talihi: Göç*. İz Yayıncılık.
- Akar, A. (2016). Türkiye Türkçesi ağızlarında Oğuzca dışı dil unsurları. 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (10-15 Eylül 2007) Bildirileri; Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi, I. Cilt* içinde (23-38. ss.), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Akyol, S. (2020). *Manisa Balkan göçmenlerinin ağız özellikleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir Gökçe, E. (2024). *Balıkesir ili Balkan muhacir ağızları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caferoğlu, A. (1965). Anadolu ve Rumeli ağızları ünlü değişimleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (12), 1-33.
- Ercilasun, A. B. & Akkoyunlu, Z. (2014). *Divanû Lugâti't-Türk giriş-metin-çeviri-notlar-dizin*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2008). Doğu Trakya ağızlarının şekil bilgisini belirleyen temel özellikler. *Journal of Turkish Studies*, 3(3), 421-422.

- Günşen, A. (2012). Balkan Türk ağızlarının tasnifleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Turkish Studies*, 7(4), 111-129.
- Hazai, G. (2024). Rodop Türk ağızları. *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957 içinde* (127-130. ss.), Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlbaş, S. (2015). *Eskişehir ili Balkan muhacir ağızları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalay, E. (1998). *Edirne ili ağızları inceleme-metin*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin ses bilgisi*. Kesit Yayınları.
- Karagöz, İ. (2012). Bafra göçmen Türk ağızları ve bazı özellikleri. *Journal of Turkish Studies*, 7(4), 2140- 2144.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Koç, Z. (2014). *Karesi sancağına yapılan göçler (1860- 1890)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (1994). *Güneybatı Anadolu ağızları ses bilgisi (fonetik)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mollova, M. (1996). Balkanlardaki Türk ağızlarının tasnifi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (44), 167-176.
- Mollova, M. R. (2003). *Doğu Rodop Türk ağızlarının sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mutlu, H. (2022). *Balıkesir ili ağızları (inceleme-metinler-sözlük)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nemeth, G. (1983). Bulgaristan Türk ağızlarının sınıflandırılması. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (28-29), 113-167.
- Olçay, S. (1995). *Doğu Trakya yerli ağız inceleme-derleme-dizin*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Salimehmed, N. (2006). *Bulgaristan Kırcaali ili ve çevresi Türk ağızları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Samsun, A. (2018). *Kocaeli ili Balkan muhacir ağızları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, H., Uluocak, M., Baştürk, Ş., Ogur, E., Eroğlu, S. (2014). Bursa göçmen ağızları üzerine. H. Şahin, İ. Karahancı (Ed.), *VI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri I içinde* (801-806. ss.), Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Tekin, T. (1975). *Ana Türkçede aslı uzun ünlüler*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tulu, S. (2008). Anadolu ve Rumeli ağızlarında (-i verir) yapısı. *Karadeniz Araştırmaları*, (19), 129-136.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to determine the dialect characteristics of the Balkan immigrants who have been settled in Balıkesir for over a hundred years. The study covers only the Turkish population that migrated from the Balkans and whose only language is Turkish. This population largely migrated to Anatolia as a result of the Ottoman-Russian War that took place in 1877-1878. The immigrant population living today continues the dialect characteristics of their ancestors who lived in the Balkans. The extent to which this is continued and whether they have acquired the dialect characteristics of the geography they have newly settled in constitute the main points of interest of our study.

The significant amount of time that has passed since the migration of the immigrant population and the rapid mixing of the immigrants with the local population in the provincial and district centers where they settled have caused the rapid disappearance of these dialects that have characteristics specific to the Balkans. Despite this, it has been observed that these dialects are better preserved in the villages formed by the settlement of the immigrant population.

Therefore, compilation studies on the determination of the Balkan immigrant dialects were carried out in rural neighborhoods called immigrant villages. After the compiled material was transcribed, phonetic and morphological examinations were carried out. The findings in this article have been presented by reviewing and evaluating the data in the graduate study in question.

Some of these findings are the common sound features of these dialects with neighboring dialects. These are; the frequent occurrence of secondary vowel lengths due to sound events, the solidity of the thickness-thinness harmony except in rare cases, the flatness-roundness harmony being more advanced than in written language, the narrowing of wide vowels, the turning of the ç consonant at the end of the syllable into a fricative and turning into ş, the change of -ğ- > -y- seen in the internal sound.

The most striking features that are different from the local dialects of Balıkesir. These are; the vowel lengths seen in the first syllable, the narrowing of ö > ü, which is considered to be a feature specific to Balkan dialects, although examples are also seen in neighboring dialects, the non-preservation of the back and middle palate n consonant, unlike neighboring dialects, the voiced k > ğ not being regular but occurring in a scattered manner that can be a certain classification measure, the changes of -ş > -j seen at the end of the syllable, the functionality of suffixes that make nouns from nouns that add diminutive and affectionate expressions, the polymorphism that includes forms not seen in neighboring dialects in the present tense suffix, the functional use of the “ver-“ auxiliary verb and the use of the preposition “marı / mari”.

This also shows us that these dialects had basic Oghuz characteristics when they migrated from Anatolia to the Balkans, that they came into contact with different languages in the Balkans and showed their own unique development course, and that they also interacted with the local dialects here when they returned to Anatolia. These processes show that these dialects have a multi-layered structure.